Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Філологічний факультет

Кафедра філософії та культурології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету
Ярослав РЕДЬКВА
«28» квітня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни
Професійна та корпоративна етика

Освітньо-професійна програма **Біотехнології та біоінженерія**

Спеціальність G21 **Біотехнології та біоінженерія**

Галузь знань G **Інженерія, виробництво та будівництво**

Рівень вищої освіти **другий (магістерський)**

Навчально-науковий інститут **біології, хімії та біоресурсів**

Мова навчання **українська**

Робоча програма навчальної дисципліни «Професійна та корпоративна етика» складена відповідно до чинної у 2026-2027 н. р. редакції освітньо-професійної програми «Біотехнології та біоінженерія» другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Розробник:
Бродецький Олександр Євгенович, доктор філософських наук, доцент кафедри філософії та культурології

Викладач, що забезпечує читання навчальної дисципліни:
Бродецький Олександр Євгенович, доктор філософських наук, доцент кафедри філософії та культурології

Погоджено з гарантом ОП **Михайло МАРЧЕНКО**

Погоджено методичною радою навчально-наукового інституту біології, хімії та біоресурсів
Протокол № 1 від 31.08 2026 р.

Голова методичної ради **Галина МОСКАЛИК**

Затверджено на засіданні кафедри філософії та культурології
Протокол №12 від 30 червня 2026 р.
Завідувачка кафедри **Ірина ГОРОХОЛІНСЬКА**

Схвалено
методичною радою філологічного факультету
Протокол №1 від 27 серпня 2026 р.
Голова методичної ради **Алла АНТОФІЙЧУК**

Мета навчальної дисципліни: надати студентам систематизовані знання щодо етичних засад облаштування взаємин і спілкування у професійній сфері; розуміння суті морально- ціннісних принципів, норм, альтернативних моделей корпоративної культури, зокрема, й у сфері біохімічної, біомедичної та біотехнологічної діяльності; зорієнтувати щодо аналізу ключових етичних колізій, які можуть виникати в корпоративній комунікації, та використання гуманістичних підходів до їх розв'язання. Вивчення дисципліни дозволить сформувати у студентів базові уявлення про принципи професійної етики та корпоративної культури, етичні основи ефективної взаємодії у співпраці, а також етичні основи біомедичної сфери, етос наукового дослідження та основи академічної доброчесності, ціннісні аспекти публічного простору України та умови комунікативної гігієни.

У результаті вивчення дисципліни здобувач повинен:

знати суть етичної проблематики загалом та її специфіки у професійній сфері та корпоративних взаєминах; ключові принципи етичного регулювання корпоративної взаємодії, основи ділового та професійного етикету, зокрема, й у сфері біотехнологічної діяльності.

розуміти логічні зв'язки норм сучасної професійної етики із гуманістичними засадами людського співжиття, актуальними для духовного й соціального добробуту ціннісними орієнтирами, в тому числі, і в контексті теперішніх викликів для України.

вміти застосовувати обізнаність із засадами етичних знань та етичного аналізу до свідомого облаштування свого професійного самовизначення на засадах такту, доброчесності, креативності, справедливості і солідарності.

Пререквізити: оскільки дисципліна викладається у першому семестрі магістерської програми, то пререквізитами є курси, освоєні на бакалаврському рівні, зокрема, «Філософія»,

«Етика», «Біомедична етика» та інші тематично близькі дисципліни, котрі могли вивчатися на тих бакалаврських освітньо-професійних програмах, де раніше здобували освіту студенти ОПП.

Результати навчання

Відповідно до освітньо-професійної програми «Біотехнології та біоінженерія», вивчення дисципліни «Професійна та корпоративна етика» сприяє формуванню у здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти таких ***компетентностей:***

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 3. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК 6. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо

Фахові компетентності (ФК)

ФК 18. Здатність організовувати виробництво і управляти біотехнологічними процесами в умовах промислового виробництва та науково-дослідних лабораторій.

Вивчення навчальної дисципліни забезпечує досягнення здобувачем таких **програмних результатів навчання (ПРН):**

ПР 11. Вільно спілкуватися усно і письмово державною та іноземною мовами, обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, інновації та/або управління виробництвом і біотехнології.

ПР17. Оцінювати, аналізувати та обирати варіанти рішень з управління складними біотехнологічними процесами з урахуванням цілей, обмежень, прогнозів та ризиків.

Опис навчальної дисципліни
Загальна інформація про розподіл годин

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	**1**	**1**	**3,0**	**90**	**26**	**-**	**-**	-	**64**	**-**	**залік**
Заочна	**1**	**1**	**3,0**	**90**	**8**	-	-	-	**82**	-	**залік**

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	сем.	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	**Змістовий модуль 1** ***Засади етичного та етикетного регулювання в професійно-корпоративній сфері***											
Тема 1. Етика: суть, функції, ключові ідеї та підходи. Феномен професійної етики.	12	4	-	-	-	8	12	-	-	-	-	12
Тема 2. Принципи професійної етики та корпоративної культури	12	4	-	-	-	8	14	2	-	-	-	12
Тема 3. Етичні основи ефективної взаємодії у співпраці: порозуміння партнерів, етос критики, культура дискусії	12	2	-	-	-	10	14	2	-	-	-	12
Тема 4. Феномен етикету, його професійні типи та міжнародні контексти	10	4	-	-	-	6	12	-	-	-	-	12
Разом за ЗМ 1	**46**	**14**	-	-	-	**32**	**52**	**4**	-	-	-	**48**
Змістовий модуль 2 ***Етика, наука, соціум, професія: контексти взаємозв'язків***												
Тема 5. Етичні основи екології та біомедичної сфери: теоретичні засади і практика	16	4	-	-	-	12	14	2	-	-	-	12
Тема 6. Етос наукового дослідження та основи академічної доброчесності	14	4	-	-	-	10	14	2	-	-	-	12
Тема 7. Ціннісні аспекти публічного простору України: умови комунікатив- ної гігієни	14	4	-	-	-	10	10	-	-	-	-	10
Разом за ЗМ 2	**44**	**12**	-	-	-	**32**	**38**	**4**	-	-	-	**34**
Усього годин	**90**	**26**	-	-	-	**64**	**90**	**8**	-	-	-	**82**

Тематика лекційних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
1	**Тема 1. Етика: суть, функції, ключові ідеї та підходи. Феномен професійної етики.** 1. Засадничі основи морального самовизначення людини і суть етики як науки. 2. Концептуальні типи етики. 3. Ключові поняття моральної свідомості та критерії морально належного. 4. Суть корпоративної та професійної етики: актуальність і загальна характеристика.
2	**Тема 2. Принципи професійної етики та корпоративної культури** 1. Етичне ядро цінностей у культурі організацій та їхня роль у стосунках між працівниками. 2. Справедливість, чесність, відповідальність у корпоративній культурі. 3. Етичний смисл прозорості та підзвітності у професійній співпраці. 4. Джерела довіри та взаємоповаги у житті фахового колективу.
3	**Тема 3. Етичні основи ефективної взаємодії у співпраці: порозуміння партнерів, етос критики, культура дискусії** 1. Етико-психологічні інструменти ефективності взаємного сприймання та порозуміння ділових партнерів. 2. Роль активного слухання для досягнення порозуміння. 3. Підходи коректного висловлення зауважень та аналізу огріхів у роботі. 4. Ціннісні механізми зворотного зв'язку у професійній вертикалі. 5. Евристика спільності у розбіжностях. Етика аргументованого обговорення, дебатів та генерування ідей.
4	**Тема 4. Феномен етикету, його професійні типи та міжнародні контексти** 1. Етика та етикет: спільне й відмінне. Види етикету. 2. Принципи сучасного ділового етикету. 3. Етикете обрамлення співпраці в контексті біохімічних професій. 4. Роль культурних та світоглядних особливостей в етикетній комунікації під час міжнародних наукових і освітніх проєктів.
5	**Тема 5. Етичні основи екології та біомедичної сфери: теоретичні засади і практика** 1. Цінності та моральні орієнтири в регулюванні взаємин із природою та Живим. 2. Контраверсії відповідаль- ності людини за вплив на довкілля і здоров'я. 3. Практичні контексти розв'язання етичних дилем екологічного та біомедичного характеру. 4. Світовий досвід та українські реалії зв'язків етики й екології та біомедичної сфери.
6	**Тема 6. Етос наукового дослідження та основи академічної доброчесності** 1. Феномени академічної доброчесності/недоброчесності та їхні соціальні джерела. 2. Складники етичної відповідальності дослідника і наукового колективу. 3. Форми академічної недоброчесності: не тільки хабарництво і плагіат. 4. Академічна культура в Україні: плюси і лакуни та їхній вплив на стан та перспективи поглиблення академічної доброчесності.
7	**Тема 7**. **Ціннісні аспекти публічного простору України: умови комунікативної гігієни** 1. Поняття публічного простору. Діагностика рівня етичності комунікації в публічному просторі України. 2. Етика в інформаційно- медійній царині та її прогалини в умовах сьогодення. 3. Феномен інклюзії. Світовий досвід розбудови інклюзивного суспільства і українські проблеми щодо цього. 4. Суспільна комунікація щодо травм війни та руху до перемоги і миру: реалії і перспективи.

Завдання для самостійної роботи студентів

№ з/п	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	К-сть год
1	Етика розумного егоїзму у застосуванні до корпоративної сфери: плюси і мінуси	Опрацювання фрагментів першоджерел, навчально-методичної літератури, аналітична робота із порівняння категорій, ідей, принципів; моделювання практичних кейсів та обмірковування форм їх осмислення. **Форма захисту:** аналітична таблиця.	8
2	Тлумачення суті співпраці і солідарності у віровченнях світових релігій – буддизму, християнства, ісламу.	Опрацювання текстів релігійної етики різних конфесій, матеріалів на Moodle; співвіднесення світоглядних ідей із прикладами практики в колективах з працівниками різних світоглядних ідентичностей. **Форма захисту:** підготовка та представлення есе.	8
3	Цінності етики праці в контексті культурної ідентичності українців	Вивчення тематичних фрагментів художньої літератури, фольклору, кінематографу; моделювання кейсів на основі практичних спостережень. **Форма захисту:** аналітична презентація.	10
4	Етика ділових взаємин чоловіка і жінки: еволюція, стандарти, стереотипи, виклики сьогодення	Ознайомлення із науковими статтями з теми; аналіз практичних спостережень **Форма захисту:** доповідь.	6
5	Етика взаємодії фахівців біомедичної сфери із медіа	Аналіз тематичних публікацій у ЗМІ (інтерв'ю, сюжетів, виступів); опрацювання фахових статей з проблеми. **Форма захисту:** Підготовка анкети опитування біологів, біохіміків та медиків і журналістів щодо контекстів і перспектив співпраці, з виокремленням конкретних етичних проблем як предмета аналізу й дискусії.	12
6	Світовий досвід утвердження академічної доброчесності та запобігання недоброчесності: США, Канада, Європа, Австралія, країни Сходу	Аналіз кодексів академічної доброчесності на сайтах закордонних навчальних закладів; опрацювання статей з проблеми. **Форма захисту:** аналітична таблиця.	10
7	Професійне і ціннісне в контексті перспектив повоєнної розбудови України	Аналіз публікацій у ЗМІ, практичних спостережень, заяв громадських і політичних діячів, культурних лідерів, представників нацменшин **Форма захисту**: тематичні дебати між студентами за визначеними критеріями (груповий принцип)	10

Контроль виконання завдань, винесених на самостійне опрацювання, здійснюється в межах модульного і підсумкового контролю. Бали за цю роботу входять у загальну кількість балів за конкретний модуль.

Методи навчання

Методи формування професійної компетентності (проблемні лекції з елементами опитування і/чи дискусії; постановка й розв'язання мисленнєвих експериментів; моделювання та розбору практичних кейсів; навчально-ігрові елементи (вікторини, дебати); елементи дистанційного навчання з використанням онлайн-платформ

Система контролю та оцінювання

Методи контролю

Методи поточного контролю:

- письмова та усна презентація результатів виконаних завдань;
- поточні та модульні контрольні роботи з використанням тестових завдань;
- захист творчих робіт (есе, творів-роздумів, моделювання тематичних кейсів);
- індивідуальне опитування;
- фронтальне опитування;
- оцінювання дискусійних та дебатних виступів.

Контроль самостійної роботи й оцінка її результатів передбачає:

- самоконтроль і самооцінку студента та контроль й оцінку з боку викладача. Основними формами контролю самостійної роботи є:
- перевірка виконаних завдань;
- модульні контрольні роботи;
- постановка додаткових питань (за темами самостійної роботи) при представленні студентами завдань, захисті творчих робіт;
- опитування та тестування на іспиті.

Форма підсумкового контролю – залік**.**

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю

<table>
<tr><td colspan="7">Поточне оцінювання
(аудиторна та самостійна робота)</td><td rowspan="3">Залік
(максимальна кількість балів)</td><td rowspan="3">Підсумкова максимальна кількість балів з курсу</td></tr>
<tr><td colspan="4">Змістовий модуль №1
(максимальна кількість балів)</td><td colspan="3">Змістовий модуль № 2
(максимальна кількість балів)</td></tr>
<tr><td>Т1
4</td><td>Т2
4</td><td>Т3
4</td><td>Т4
4</td><td>Т5
5</td><td>Т6
5</td><td>Т7
5</td></tr>
<tr><td colspan="4">У межах кожної теми оцінюються максимально:
- усна відповідь під час бліц-опитування на лекції і / чи проміжкові тестові завдання – 1 бал;
- виконання завдання за темами самостійної роботи – 2 бали (стандартна кількість творчих завдань у межах модуля для одного студента – 4);
- участь у дискусії – 1 бал.</td><td colspan="3">У межах кожної теми оцінюються максимально:
- усна теоретична відповідь і / чи проміжкові тестові – 2 бали;
- виконання творчого завдання – 2 бали (стандартна кількість творчих завдань в межах модуля для одного студента – 3);
- доповнення, участь у дискусії – 1 бал.

Модульна к/р: 15
Загалом: 30</td><td rowspan="5">40</td><td rowspan="5">100</td></tr>
<tr><td colspan="4">Модульна контрольна робота</td><td colspan="3">Модульна контрольна робота</td></tr>
<tr><td colspan="4">14 балів</td><td colspan="3">15 балів</td></tr>
<tr><td colspan="4">Загалом</td><td colspan="3">Загалом</td></tr>
<tr><td colspan="4">30 балів</td><td colspan="3">30 балів</td></tr>
</table>

Критерії оцінювання кожної форми роботи

Предметне розкриття змісту завдання (35%); логічність та соціальна контекстуальність аналізу (30%); риторична вправність і дискусійний вектор (20%), розуміння зв'язку етичних ідей зі специфікою спеціальності (15%).

Шкала оцінювання ЄТКС

	Оцінка (бали)	**Пояснення за розширеною шкалою**
зараховано	A (90-100)	відмінно
зараховано	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
зараховано	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
не зараховано	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

Загальні критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни (у сукупності поточного і підсумкового контролю)

Оцінка «А» (90-100 балів) здобувають студенти, які

✓ мають належний базис знань з професійної та корпоративної етики та відповідні мисленнєві навички, що спираються на сформований світогляд і широку гуманітарну ерудицію;

✓ демонструють критичне й водночас конструктивне, чітко структуроване мислення;

✓ вільно оперують знаннями щодо основних понять загальної та прикладної етики; компетентно орієнтуються в базових першоджерелах і пропонованих у межах курсу наукових розвідках; глибоко усвідомлюють зміст та практичну зумовленість етичного регулювання у професійно-корпоративній царині;

✓ володіють обізнаністю з універсальними (світоглядними) і локальними (етикетними) нормами взаємодії у різних професіях, а передусім – у царині біохімічної, біомедичної біотехнологічної діяльності;

✓ здатні на високому рівні здійснювати узгодження концептуального змісту етичних норм із реальними кейсами професійної діяльності;

✓ усвідомлюють та здатні обґрунтовувати не лише функційність, а й місійність своєї професії.

✓ усвідомлюють і можуть пояснити контекст взаємодії своєї майбутньої професійної діяльності з компетенціями, що даються курсом корпоративної та професійної етики.

Оцінки «В» (80-89 балів) та «С» (70-79 балів) виставляється студентам, які

✓ мають і виявляють розвинуті духовно-творчі інтереси; загалом добру й збалансовану ерудицію;

✓ знають основну першоджерельну та навчальну літературу з курсу; вміють презентувати ключові тези відповідних праць;

✓ можуть розкрити (хоч часом і репродуктивно) зміст провідних понять, принципів, проблем та дилем професійної етики; її рекомендацій та правил;

✓ здатні загалом коректно узгоджувати зміст етичних норм із реальними ситуаціями у професійній діяльності;

✓ демонструють розуміння зв'язку своїх безпосередніх фахових компетенцій із етикою.

Розмежування рівнів «В» і «С» залежить від міри глибини та аналітичності орієнтації

студентів щодо окреслених маркерів.

Оцінки «D» (60-69) та «E» (50-59) виставляються студентам, які

✓ мають несистемні уявлення про коло й зміст ключових проблем та підходів корпоративної і професійної етики;

✓ на пересічному рівні оволоділи розумінням правил сучасних професійної етики та етикету;

✓ орієнтуються в базовій літературі з курсу, хоча не завжди здатні коректно витлумачити зміст тих чи інших тез;

✓ посередньо розуміють зв'язок етики і завдань власної професії.

Розмежування рівнів «D» і «E» залежить від вищої чи нижчої міри освоєння студентами цих параметрів.

Оцінки «F» і «Fx» ставляться, якщо студенти

✓ не виявили знань програмного матеріалу або засвідчили ці знання на досить невисокому, хаотичному рівні;

✓ не розуміють суті більшості питань, які вивчаються в курсі, або мають щодо них лише буденні, неаргументовані уявлення;

✓ не обізнані з відомостями про базові дослідження у галузі корпоративної та професійної етики;

✓ демонструють нерозуміння взаємозв'язку етичних знань зі своєю спеціальністю;

✓ *Розмежування рівнів «F» і «Fx» визначається масштабом окреслених прогалин у знаннях.*

Система оцінювання на заліку

Курс складається з двох *теоретичних* та *підсумкового* модулів.

Теоретичні модулі максимально оцінюються за системою 30 балів кожен.

Підсумковий модуль максимально оцінюється в **40** балів.

Заліковий білет містить 3 завдання.

Перші два завдання – це теоретичні питання, які оцінюються максимально в **15** балів кожне. Відповідь на кожне питання білету оцінюється від **0** до **15** балів так:

13-15 балів – якщо студент / студентка надає повну, теоретично компетентну, доказову, інтелектуально повноцінну відповідь на запитання.

Студент / студентка висвітлює наукову інформацію з курсу комплексно, міркує предметно й аргументовано, належно демонструє загальні й фахові компетенції, здобуті під час вивчення дисципліни. Бачить і вміє прояснити актуальні контексти відповідних етичних тем.

Відповідь струнко структурована, логічно прозора, характеризується елементами евристичності та усвідомленням можливостей дослідницького застосування відповідних знань. Мовна культура екзаменованого / екзаменованої – на високому рівні.

10-12 балів – надаються, якщо студент / студентка дає загалом змістовну відповідь, доволі добре обізнаний (обізнана) із суттю питань, які висвітлює, однак часом демонструє переважання репродуктивного підходу до висвітлення засвоєних знань над творчо- евристичним. З основами першоджерельної літератури знайомий (знайома), але часом черпає знання про неї не безпосередньо з наукових праць, а з критичної та підручникової літератури. Коректно викладає навчальний матеріал, але подекуди неточно його осмислює; має окремі огріхи мовної культури. Попри це засвідчує прагнення будувати відповідь самостійно та надалі ще глибше освоїти відповідний матеріал і аналітичний інструментарій.

9-7 балів – за відповідь, що є неповною, хоч і в загальних рисах розкриває базову інформацію з питання.

Знання наявні, але часто вони неточні, в деяких міркуваннях про складні етичні проблеми студент/студентка спотворює логіку їх розуміння. Бракує усвідомлення контекстуальних зв'язків відповідних ідей і принципів із професією. Наявні стилістичні й риторичні помилки у викладі матеріалу.

3-4 бали – в разі поверхової, відтворювальної, подекуди логічно хаотичної відповіді, однак з часткою предметних знань з питання.

Студент / студентка більшою мірою переповідає, але не аналізує навчальну й наукову інформацію; часом хибує проти істини при розкритті фактів та тлумаченні смислу висвітлюваних

знань.

1-2 бали – відповідь дуже поверхова, безаргументативна.

Студент / студентка не знає основних фактів, термінів та визначень, не орієнтується у призначенні курсу і зв'язках його змісту зі своїм майбутнім фахом.

0 балів – відповідь відсутня.

Третє завдання – розв'язання 5-х тестових завдань, що мають аналітичний характер, і відповідь на кожне з яких оцінюються в 2 бали. Максимальна сума балів (**10**) здобувається в разі точного розв'язання кожного з тестових завдань, які збалансовано стосуються основних тем і проблем курсу.

Розподіл балів підсумкового модуля (заліку)

Теоретичний блок		**Практичний блок**
І питання	**ІІ питання**	**5 тестових завдань**
15 балів	15 балів	по 2 бали кожна правильна відповідь
		10 балів
40 балів		

За умови успішної роботи в межах кожного теоретичного модуля та цілковитого виконання належних форм роботи на заліку студент / студентка має змогу за результатами курсу отримати максимально 100 балів.

Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

Питання й завдання поточного контролю

До лекційного матеріалу

1. Поясніть етимологію терміна «етос». Які його смисли вказують на предметну суть етики як науки? Що означає, що етика є світоглядною наукою?
2. Розкрийте відмінність моралі і моральності.
3. Як співвідносяться у функціональності моралі оцінність і самоцінність? Наведіть практичні приклади з професійної комунікації.
4. Як співвідносяться у функціональності моралі імперативність, нормативність і свобода?
5. Що таке псевдоморальність? Наведіть конкретні приклади культивування псевдоморальності в корпоративних взаєминах.
6. Чим відрізняється вчинок і дія. Чи всяка дія є вчинком? Чи може бути вчинком бездіяльність? Обґрунтуйте.
7. Розкрийте зміст категорій «обов'язок», «сумління», «гідність».
8. Висвітліть відомі Вам дефініції понять «добро» і «зло». На Вашу думку, це абстракції чи конкретні феномени?
9. Поясніть аспекти дієвості в корпоративних та професійних стосунках настанов гедонізму, розумного егоїзму і ригоризму. Чи можливий їхній синтез?
10. Висвітліть зміст понять «корпоративна культура» і «корпоративна етика».
11. Розкрийте етапи формування професійної етики як галузі прикладної етики.
12. Які Ви знаєте різновиди професійної етики? Здійсніть порівняльний аналіз 5-6 її різновидів.
13. Наведіть конкретні ситуації професійної і ділової співпраці, які а) втілюють принципи справедливості і толерантності і б) нехтують ними.
14. Проілюструйте дієвість принципу постійності етичної взаємодії у колективі.
15. Розкрийте типові наслідки нехтування в корпоративній співпраці принципом авансування довірою.
16. Проаналізуйте різні типи управлінської культури. Виділіть можливості синтезу позитивних сторін кожного з них.
17. Наведіть приклади ролі етики та розвинутої моральної свідомості для гуманістичного

здійснення політичної влади. Які країни, на Вашу думку, тут можуть бути взірцями і чому?

18. Що Ви знаєте про рекомендації етики і психології щодо налагодження ефективного сприймання і порозуміння ділових партнерів. Яким є внесок М. МакКормака в осмислення цієї проблеми?

19. Що впливає на специфіку національного стилю ділового спілкування? Наведіть приклади специфічних рис стилю ділового спілкування і співпраці обраних Вами 4-х націй.

20. Як Ви розумієте тезу: «етика як мова, мова як ставлення». Яка роль коректного мовлення в етиці облаштування професійної взаємодії?

21. Що таке етичний комітет корпорації? Які його функції?

22. Поясніть суть дебатної культури в осмисленні шляхів розвитку організації. Які етичні порушення можливі при дебатуванні, і як їм запобігати?

23. Що означає настанова обґрунтованості та об'єктивності критики?

24. Якими є межі непублічності та конфіденційності критики?

25. Розкрийте адекватні етико-психологічні орієнтири для працівника, який піддається критиці.

26. Що таке професійний етикет? Які є галузі етикетного регулювання у професійній сфері?

27. Чи тотожні поняття «діловий етикет» і «професійний етикет»? Обґрунтуйте відповідь.

28. Розкрийте ключові засади сучасної етикетної культури у громадській та професійній сферах.

29. Наведіть приклади еволюції норм ділового етикету, зокрема, щодо ділового одягу і взаємин між працівниками різних статей.

30. Розкрийте значущість принципу біоцентризму в екологічній та біомедичній сфері. Які його переваги щодо класичного антропоцентризму?

31. Які привнесені найновішими здобутками науково-технологічного прогресу новації є джерелом нових етичних колізій у Вашій професії? Що Ви знаєте про актуальні підходи до їх розв'язання?

32. Висвітліть етичні дилеми феноменів евтаназії, сурогатного материнства, штучного переривання вагітності, клонування.

33. Поясніть, які можливі етичні порушення при використанні штучного інтелекту в біологічних дослідженнях, та які є шляхи їх запобігання?

34. Розкрийте етичну суть феномена академічної доброчесності. Які причини істотних лакун в її досягненні в академічному житті сучасної України?

35. Чи зводиться академічна недоброчесність лише до плагіату? Відповідь обґрунтуйте.

36. Наведіть зі своєї наукової царини приклади етичної деструктивності самопалагіату. Чи відрізняється самоплагіат від коректного перевидання власних наукових праць автора?

37. Охарактеризуйте ключові загальноукраїнські та університетські норми щодо додержання академічної доброчесності і стягнень за її порушення.

38. Наведіть приклади кількох заходів з академічної доброчесності, які Ви відвідували, навчаючись на бакалаврській та магістерській освітніх програмах. Чи вважаєте Ви їх ефективними?

39. Окресліть етичні колізії професійного самовизначення громадян України в умовах війни.

40. Що Ви знаєте про актуальний публічний дискурс щодо усунення воєнних і поствоєнних морально-психологічних травм? Наведіть приклади дієвих соціальних обговорень чи ініціатив щодо цього.

До матеріалу до самостійної роботи

1. Підготуйте аналітичну таблицю порівняння кейсів застосування в управлінській культурі: а) домінанти ригоризму; б) домінанти розумного егоїзму; в) домінанти колективізму.

2. Напишіть розгорнуте есе на тему «Цінності співпраці та солідарності у буддизмі, християнстві та ісламі: спільне та відмінне».

3. Зробіть презентацію щодо представленості теми моральних засад праці, згуртованості, індивідуального і спільнотного успіху у творах класичної та сучасної української літератури чи кінематографу (твори – за вибором).

4. Підготуйте аналітичну доповідь а) про чоловіка і б) про жінку, які досягли світового чи національного визнання та успіху у сфері Вашої професії. Проаналізуйте їхній етос та моральні пріоритети самореалізації.

5. Розробіть орієнтовний питальник інтерв'ю із фахівцем з біхімії, біоінженерії щодо ключових етичних дилем професії в умовах сьогодення. Змоделюйте можливі розгорнуті відповіді. Альтернативний варіант: анкета опитування представників ЗМІ і біохіміків та біоінженерів на цю ж тему.

6. На основі опрацювання інформації ЗМІ та Інтернету висвітліть у формі аналітичної таблиці кейси порушення академічної доброчесності в обраних Вами 5 країнах і розгляньте дієвість застосованих санкцій.

7. Організуйте групову дискусію: «Перспективи поствоєнної розбудови України: ідентичнісні пріоритети етосу особи, громади, суспільства»

Питання підсумкового контролю

1. Етимологія (походження) та значення термінів «етика», «мораль», «моральність».
2. Місце етичних уявлень в системі світоглядного знання.
3. Основні функції моралі та її духовно-людинотворче призначення.
4. Співвідношення понять «мораль» і «моральність», спільне і відмінне між ними.
5. Суть псевдоморальності та форми її побутування в соціумі і професійних сферах.
6. Роль вчинків у моральних відносинах та моральній практиці.
7. Основні категорії етики та їхній взаємозв'язок.
8. Місце категорій добра і зла в системі основних етичних понять.
9. Порівняльний контекст 1) етики задоволення (гедонізму), 2) етики щастя (евдемонізму), 3) етики кінізму; 4) етики розумного егоїзму, 5) етики ригоризму, 6) етики любові, 7) етики благоговіння перед життям; 8) етики героїзму.
10. Дефініції та взаємозв'язок понять «ділове спілкування», «корпоративна культура», «професійна етика».
11. Генеза, суть, різновиди та функції професійної етики.
12. Ключові принципи сучасної ділової та професійної етики й умови їхньої гуманістичності.
13. Типологічні відмінності східної і західної моделей етики та її професійних різновидів.
14. Типи управлінської та корпоративної культури. Аналіз їхніх сильних і слабких сторін.
15. Професійні контексти співвідношення моралі і політики.
16. Феномен толератності в корпоративній культурі.
17. Суть та діалектика авансування довірою в професійних взаєминах.
18. Професійні контексти принципу справедливості.
19. Професійні особливості реалізації моральної свободи.
20. Етико-психологічні аспекти взаємного сприймання та порозуміння ділових партнерів.
21. Етика і риторика: взаємозв'язок у професійній сфері.
22. Етика і логіка: співвідношення в професійній самореалізації.
23. Феномен критичного мислення та його умови й форми.
24. Етика ведення дискусії і правила дебатування.
25. Етичні основи критики.
26. Моральні рекомендації критикуючому та критикованому.
27. Морально-психологічні та комунікативні аспекти службових взаємин чоловіка й жінки.
28. Рекомендації корпоративної етики щодо службової поведінки керівника: прийом відвідувачів; проведення нарад; особисті контакти з колегами.
29. Причини і форми можливих моральних суперечностей у ділових стосунках представників різних статей. Шляхи їх уникнення.
30. Причини і форми можливих моральних суперечностей у ділових стосунках носіїв різних світоглядних переконань. Шляхи їх уникнення.
31. Загальна характеристика національних особливостей ділового спілкування представників різних народів.
32. Національні особливості ділового спілкування німців і французів.
33. Національні особливості ділового спілкування японців і арабів.
34. Національна специфіка ділової поведінки американців і німців.
35. Зв'язок специфіки національного характеру українців із особливостями стилю їх ділової активності.
36. Практичні механізми впровадження етичних норм у ділову сферу.

37. Найхарактерніші форми вияву неетичної поведінки керівника та рекомендації щодо виправлення етичних порушень.

38. Коло етичних проблем сучасного екологічного пізнання й екологічних / антиекологічних соціально-технологічних практик.

39. Вплив світоглядних переконань на підходи до осмислення екологічних і біомедичних контекстів наукового пізнання і технологій.

40. Етичні аспекти застосування штучного інтелекту у професійній сфері, зокрема, біологічній науці та університетській освіті.

41. Співвідношення етичних і юридичних аспектів додержання в наукових студіях еко- і біоцінностей.

42. Зміст та наукові й освітніконтексти феноменів академічної доброчесності / недоброчесності.

43. Сутність академічного плагіату і його форми.

44. Феномен самоплагіату і його відмінність від законного перевидання творів власного авторства.

45. Фабрикування наукових результатів та шляхи його запобігання.

46. Світові візії та практики формування культури академічної доброчесності.

47. Представленість теми академічної доброчесності в чинному українському законодавстві про освіту і науку. Експертні рекомендації з його оптимізації.

48. Зміст і функціональність нормативних документів ЧНУ імені Юрія Федьковича, які регулюють додержання академічної доброчесності.

49. Етика та«антиетика» публічного просторуу сучасній Україні: контексти політики, діалогу влади і суспільства, функціонування ЗМІ.

50. Моральні виміри національно-культурної самоідентифікації та історичної пам'яті.

Зарахування результатів неформальної освіти

У процесі вивчення дисципліни здобувачу освіти може бути зараховано до 25% балів, отриманих за результатами неформальної та / або інформальної освіти з проблем, що відповідають тематиці курсу (відповідно до «Порядку визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (затверджено Вченою радою 25 листопада 2024 р., протокол №16). https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/poriadok-vyznannia-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-taabo-informalnoi-osvity/

Рекомендована література

Основна

1. Стовпець В.Г., Стовпець О.В., Гловацька С.М. Корпоративна етика та психологія. Київ: Олді+, 2021. 236 с.
2. Прищак М. Д., Лесько О. Й. Етика та психологія ділових відносин. Навчальний посібник. Вінниця. 2016. 151 с.
3. Бралатан В. П., Гуцаленко Л. В., Здирко Н. Г. Професійна етика. Київ: Центр учбової літератури. 2011. 252 с.
4. Аболіна Т. Г., Нападиста В. Г., Рихліцька О. Д. та ін. Прикладна етика. Навч. посіб./ За наук. ред. Панченко В. І. Київ: «Центр учбової літератури», 2012. 392 с.
5. Бродецький О.Є. Основи етики. Чернівці: ЧНУ, 2012. 124 с.
6. Палеха Ю. І. П14 Етика ділових відносин: Навч. посіб. – Київ: Кондор, 2007.
7. Карпенко К. І., Дейнека В. В. *Професійна етика вищої школи*. 2-ге вид., оновл. Харків : ХНМУ, 2024.
8. Зленко А.М. Корпоративна культура та етикет : навчальний посібник. Переяслав-Хмельницький : К.С.В., 2019.
9. Лесько О., Прищак М., Залюбівська О., Рузакова Г. *Етика ділових відносин*. Вінниця: ВНТУ, 2011. 309 с.

10. Професійна етика та академічна доброчесність : навч.-метод. посіб./ уклад. А. В. Кирилюк, Л. І. Галупова, Н. П. Бааджи ; Академічний фаховий коледж ОНЮА. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2025.

Додаткова

11. Горохолінська І., Бродецький О. Етична підготовка фахівців у закладах вищої освіти: ідейно-ціннісна мотивація та вимоги стандартів вищої освіти. Освітологія. № 10. 2021. С. 15-23.

12. Горохолінська І. «Знати – це усвідомлювати, що ви нічого не знаєте», або моделі викладання етики у вищій школі. *«Платон мені друг, але істина дорожча»: теоретико-практичні та методологічні аспекти розвитку сучасних гуманітарних наук : зб. Матеріалів Всеукраїнської молодіжної конференції* (2-3 березня 2023 року, м. Чернівці). Чернівці : Чернівец. нац. ун-т. ім. Ю. Федьковича, 2023. 256 с. С. 25-28.

13. Гребенюк Т. В. Академічна доброчесність: навчальний посібник. Запоріжжя: ЗДМУ, 2021. 108 с.

14. Бойченко Н. М. Сучасний університет: ціннісно-етичний вимір. Монографія / Н. М. Бойченко. Київ: ПРОМІНЬ, 2015. 296 с.

15. Палеха Ю. І. П14 Етика ділових відносин: Навч. посіб. – Київ: Кондор, 2007.

16. Екологічна етика : навчальний посібник ; за заг. ред О.М. Шуміла – Харків: Право,. 2015.

17. Біоетика: від теорії до практики. Київ : ВД «Авіцена», 2021. 144 с. Петрук, Н., Гапченко, О. (2022). Етичні виміри наукової діяльності // Актуальні проблеми філософії та соціології, (35), 39-43.

18. Наумовець А., Находкін М. Проблеми сучасності і мораль науковця // Вісник НАН України, 2006, № 5. – с. 3-10.

19. Етос та етика науки // Філософські основи наукових досліджень. Монографія. Відповідальний редактор Ю. Іщенко. – Київ: Інтерсервіс, 2019. – С. 141-176.

20. Лебідь Є. Етичні проблеми науки і техніки. Навчальний посібник – Суми: Сумський державний університет, 2016.

21. Нагорна Н., Гуща П. Академічна доброчесність як основа розвитку сучасної науки // Актуальні питання гуманітарних наук. Вип 23. Том 3, 2019. – С. 81-85.

22. Галкін О., Григоренко А. Біоетика в Україні: від теорії до практики. Нормативно-правові та навчально-наукові аспекти // Наукові вісті НТУУ "КПІ" 2011 / 3. – С. 12-19.

Інформаційні ресурси

- Universal Declaration on Bioethics and Human Rights. Режим доступу: https://www.unesco.org/en/ethics-science-technology/bioethics-and-human-rights?utm_source=chatgpt.com
- Закон України «Про академічну доброчесність» https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text
- Етичний кодекс ученого України. Поточна редакція. Національна академія наук України // Електронний ресурс. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09#Text
- Закон України «Про освіту». Стаття 42 «Академічна доброчесність» // Електронний ресурс. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n613
- Лист МОН України щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти // Електронний ресурс. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text
- Етичний кодекс ЧНУ імені Юрія Федьковича. Режим доступу: https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/
- Положення про виявлення і запобігання плагіату в ЧНУ імені Юрія Федьковича https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/
- Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-ta-etyky-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/
- Веб-сайт наукового часопису «Мультиверсум. Філософський альманах» http://multiversum.com.ua/index.php/journal

Політика академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами ЧНУ:

- «Кодексом академічної доброчесності та етики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-ta-etyky-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/
- «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/
- «Політикою використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-zi-zminamy-zatverdzhenymy-vchenoiu-radoiu-chnu-imeni-yuriia-fedkovycha/

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- *допускається за умови* дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);
- *не допускається* використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;
- *додаткові обмеження чи вимоги* щодо використання ШІ *можуть визначатися* викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.